

TRANSPARENCY **I**NTERNATIONAL **S**LOVENSKO

PROTIKORUPČNÝ MANUÁL

Autori:

**PAVEL NECHALA
ZUZANA BUKVIŠOVÁ
IVAN MJARTAN
IGOR ŠUMICHRAST**

Transparency International Slovensko

**Právna protikorupčná poradňa
Transparency International Slovensko
Bajkalská 25, 82718 Bratislava 212
tel.: (421 2) 5823 3396, fax: (421 2) 5341 7207
e-mail: poradna@transparency.sk, www.transparency.sk/poradna**

OBSAH

OBSAH	1
ÚVOD	2
1. ČO JE TO KORUPCIA?	3
1.1 KORUPCIA VŠEOBECNE – PRÍČINY A DÔSLEDKY	3
1.2 JEDNOTLIVÉ TRESTNÉ ČINY KORUPCIE A SÚVISIACE TRESTNÉ ČINY	4
1.3 PRÍKLADY ODHALENÝCH A USVEDČENÝCH TRESTNÝCH ČINOV KORUPCIE	8
1.4 ŠTATISTIKA VÝSKYTU KORUPCIE	9
2. AKO POSTUPOVAŤ V PRÍPADOCH KORUPCIE	12
2.1 KAM SA OBRÁTIŤ	12
<i>Polícia a prokuratúra:</i>	13
<i>Právna Protikorupčná poradňa:</i>	13
2.2 AKO SA POSTUPUJE?	14
<i>Ako podať trestné oznámenie?</i>	14
<i>Kontakty pre oznamovanie korupcie:</i>	15
<i>Čo nasleduje po podaní trestného oznámenia?</i>	16
<i>Čo ak prokurátor alebo policajt rozhodnú o nezačatí trestného stíhania?</i>	16
<i>Čo nasleduje po začatí trestného stíhania?</i>	17
<i>Vznesenie obvinenia</i>	17
<i>Mám povinnosť svedčiť?</i>	18
3. MOŽNOSTI AKTÍVNEHO OBČANA	18
3.1 VYUŽITIE ZÁKONA O SLOBODNOM PRÍSTUPE K INFORMÁCIÁM	18
<i>Kto je povinný sprístupniť informácie?</i>	19
<i>Môžu mi obmedziť prístup k informáciám?</i>	19
<i>Dva spôsoby zverejňovania informácií</i>	20
<i>Lehoty</i>	20
<i>Musím niečo zaplatiť za sprístupnenie informácie?</i>	21
<i>Priestupky</i>	22
3.2 SŤAŽNOSTI	22
<i>Čo je sťažnosť?</i>	22
<i>Na koho môžem podať sťažnosť?</i>	22
<i>Ako sa podáva sťažnosť a čo musí obsahovať?</i>	22
<i>Môžem podať sťažnosť aj anonymne?</i>	23
<i>Lehoty</i>	23
<i>Budem oboznámený s výsledkom prešetrenia sťažnosti?</i>	23
<i>Opakovaná sťažnosť</i>	24
<i>Mám mať obavy z podania sťažnosti?</i>	24
<i>Štatistika vybavovania sťažností</i>	24

Na čo sa občania najviac sťažovali?.....	25
Aké opatrenia na nápravu sa prijali?	25
3.3 KEDY SA OBRÁTIŤ NA ÚRAD PRE VEREJNÉ OBSTARÁVANIE.....	26
Kto môže podať námietku?.....	26
3.4 ČINNOSŤ PROTIMONOPOLNÉHO ÚRADU SR V OBLASTI KORUPCIE	26
Čo môže urobiť PMÚ SR?.....	27
Kedy začne PMÚ SR konať?.....	27
Budem informovaný o ďalšom postupe?.....	27
Lehoty.....	27
3.5 AKO MI MÔŽE POMÔČŤ PROKURATÚRA?.....	28
Čo môže urobiť prokurátor?	28
Ako mám postupovať?	29
Lehoty.....	29
Čo ak už niekto podal podnet v tej istej veci?.....	29
3.6 ČO JE KONFLIKT ZÁUJMOV VEREJNÝCH ČINITELOV?.....	29
Všeobecné povinnosti a obmedzenia	30
Nezlučiteľnosť niektorých funkcií, zamestnaní a činností.....	30
Kto koná v prípade konfliktu záujmov?.....	31
Ako mám postupovať?	31
Lehoty.....	31
Sankcie.....	32
3.7 VYUŽITIE ZÁKONA O OBEČNOM ZRIADENÍ.....	32
Aké mám práva?.....	32
3.8 EURÓPSKA KOMISIA A NEOPRÁVNENÁ ŠTÁTNA POMOC.....	34
Čo je neoprávnená štátna pomoc?.....	34
Čo môžem urobiť ja?	34
Čo môže urobiť Komisia?.....	35
3.9 KORUPCIA V ZAMESTNANÍ? WHISTLEBLOWING	35
Čo je whistleblowing alebo chránené oznamovanie nekalých praktík?	35
Kto je whistleblower?.....	35
Je whistleblower chránený?.....	36
Ako mám postupovať?	36
4. ZÁVER	37
5. POUŽITÉ ZDROJE.....	38
6. PRÍLOHY.....	39

**The accomplice to the crime of corruption is frequently
our own indifference.**

Spoluúčasť na korupcii má často náš vlastný nezáujem.

Bess Myerson

Corruption never has been compulsory.

Korupcia nikdy nebola povinná.

Anthony Eden – English Statesman and Prime Minister (1955 – 1957)

ÚVOD

S korupciou sa stretol určite každý jeden z nás. Neveríte? Korupcia je napríklad, keď nám policajt naznačí, že za určitú sumu môžeme „vyviaznuť“ bez pokuty, korupcia je, keď nám lekár naznačí zodpovednejší prístup a lepšiu starostlivosť výmennou za obálku, korupcia je, keď úradník podmieni hladký priebeh vybavovania našej veci za istú protihodnotu, ako aj situácia, keď niekto vybaví zamestnanie svojmu známemu. A takýchto prípadov by sa našlo viac!

Môžeme sa tomu postaviť? Či tí, ktorí prijímajú úplatky, si na ne už natoľko zvykli, že to považujú za normálne a automaticky ich očakávajú?

V tomto manuále sa pokúsime zhrnúť všetky informácie a kroky, ktorými môže aktívny občan prispieť k budovaniu spoločnosti bez korupcie.

JUDr. Pavel Nechala
Manažér Právnej protikorupčnej poradne

1. ČO JE TO KORUPCIA?

V tejto časti sa pokúsime vysvetliť, čo je vlastne korupcia, prečo existuje v spoločnosti, prečo je korupcia zlá a ktoré to sú trestné činy korupcie a súvisiace trestné činy. Taktiež tu uvádzame niekoľko prípadov odhalených a usvedčených trestných činov korupcie a štatistiku výskytu korupcie v slovenskej spoločnosti.

1.1 Korupcia všeobecne – príčiny a dôsledky

Korupcia je vážny spoločenský problém, ktorý je potrebné riešiť a ktorého riešenie si vyžaduje predovšetkým potrebný tlak občanov na politikov aj na ľudí vo verejnom sektore. Korupcia znamená priame alebo nepriame žiadanie, ponúkание, poskytovanie či prijímanie úplatku alebo inej nenáležitej výhody, alebo jej prísľub. Korupcia deformuje riadne vykonávanie povinností alebo správanie požadované od príjemcu úplatku.

Príčiny korupcie

Vznik korupcie súvisí so zlyhaním inštitúcií a ľudí. Korupcia je možná na jednej strane preto, lebo zákony a inštitúcie ju dostatočne netrestajú a na druhej strane preto, lebo ľudia ju podporujú, tolerujú a často sú úplne ľahostajní k jej prejavom. Existencia korupcie súvisí najmä so skutočnosťou, že na jednej strane stojí veľký prospech oproti relatívne nízkemu riziku, a preto čím je prospech z korupčného správania väčší, tým je vyššia aj motivácia korupčného konania. To platí aj v súvislosti so skutočnosťou, že miera odhalovania a potrestania korupčného správania je nízka.

Prečo je korupcia zlá?

- ohrozuje právny štát, demokraciu a ľudské práva,
- podkopáva dobrú vládu, slušnosť a sociálnu spravodlivosť,
- narúša hospodársku súťaž, bráni hospodárskemu rozvoju a ohrozuje stabilitu demokratických inštitúcií a morálne základy spoločnosti,
- korupcia narúša prístup k verejným službám a vedie k nezákonnému obohatovaniu osôb,
- vyvoláva napätie v spoločenskej štruktúre,
- vedie ku všeobecnej strate dôvery vo verejné inštitúcie,
- vedie k narastaniu pocitu bezvládia a ľahostajnosti,
- vedie k mrhaniu prostriedkov určených na verejné služby alebo práce.

1.2 Jednotlivé trestné činy korupcie a súvisiace trestné činy

V tejto časti poukážeme na jednotlivé trestné činy korupcie a trestné činy, ktoré s korupciou súvisia, resp. sa často vyskytujú súbežne s trestným činom korupcie.

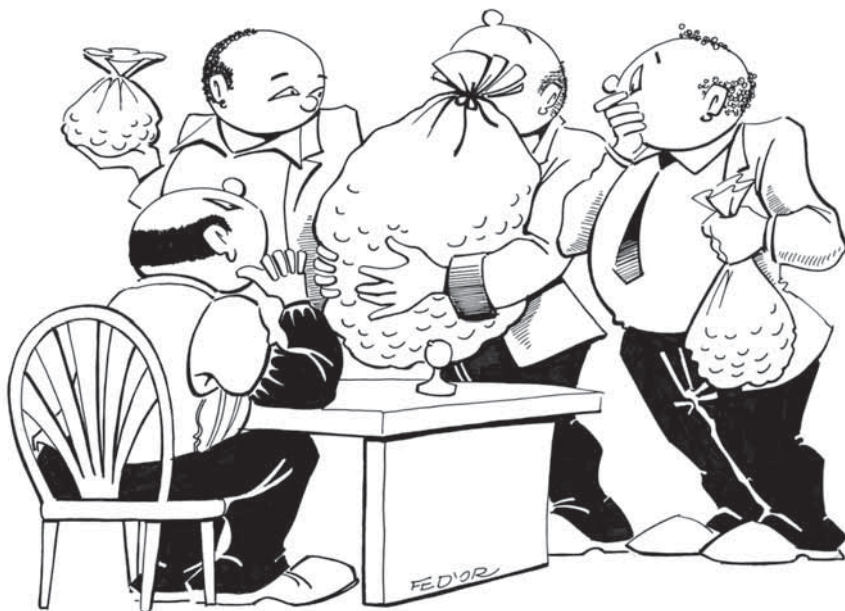
Aké sú trestné činy korupcie?

Trestný zákon považuje za trestné činy korupcie trestný čin podplácania, trestný čin prijímania úplatku a trestný čin nepriamej korupcie.

■ Trestný čin podplácania

Podplácanie je pomerne rozšírený jav. U ľudí často prevláda názor, že bez úplatku sa dnes nedá nič vybaviť. Podplácanie často berie šancu lepším, pretože napríklad na vysokú školu sa dostane ten, kto si to zaplatí alebo v športovom zápase nastúpi slabší hráč len preto, že rodičia zaplatia trénerovi „všimné“.

Môžeme teda povedať, že ľudia najčastejšie podplácajú osoby, ktoré majú určité významnejšie postavenie či právomoci a na základe úplatku od nich požadujú, aby tieto právomoci využili v ich prospech. Takéto tolerovanie podplácania však brzdí rozvoj celej spoločnosti a ľuďom sťažuje život. Podplácanie je v spoločnosti zaužívané do takej miery, že tí, čo takýto úplatok sami alebo prostredníctvom niekoho iného dajú alebo sľúbia, si niekedy ani neuvedomujú, že sa tým dopúšťajú trestného činu podplácania. Na spáchanie tohto trestného činu sa nevyžaduje výslovné ponúknutie úplatku, stačí aj iné konanie, napríklad gesto či iné nepriame naznačovanie.

■ Trestný čin prijímania úplatku

S prijímaním úplatku sa môžete stretnúť vo veľkom množstve prípadov. Možno sa vám už stalo, že vám lekár sľúbil „nadštandardnú“ starostlivosť, úradník prisľúbil rýchlejšie

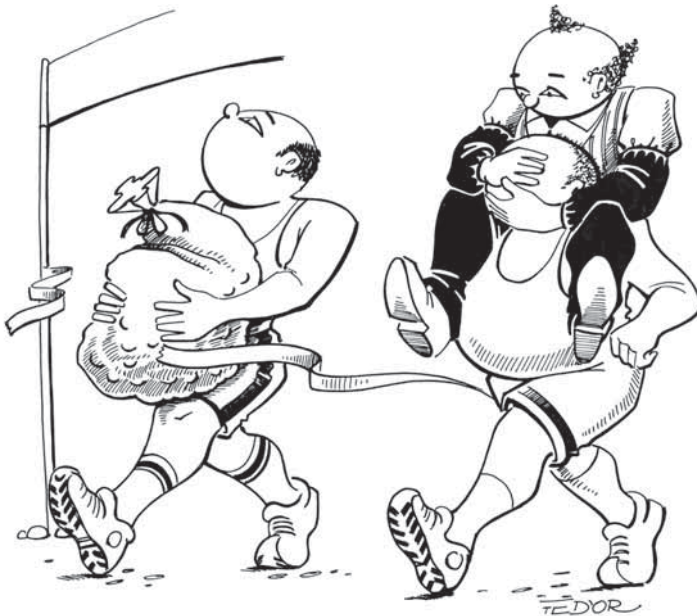
„vybavenie vecí“ alebo policajt povedal, že môže „prehliadnuť“ priestupok, lebo ste prekročili rýchlosť, ak im za to zaplatíte alebo dáte inú odmenu.

Takýmto konaním by sa spomínané osoby dopustili trestného činu prijímania úplatku. Na to, aby došlo k spáchaniu tohto trestného činu, nemusia tí, ktorí úplatok žiadajú, požiadať o úplatok výslovne. Stačí akékoľvek konanie či gesto, z ktorého je zrejmé, že úplatok očakávajú, alebo chcú. Taktiež je úplne jedno, či si dali úplatok sľúbiť, alebo tento úplatok už prijali. Tohto trestného činu by sa dopustili aj vtedy, keď úplatok neprevzali priamo oni, ale namiesto nich by ho prevzala iná osoba.

■ Trestný čin nepriamej korupcie

Trestný čin nepriamej korupcie zahŕňa nepriame podplácanie, ako aj nepriame prijímanie úplatku. Možno sa pýtate, prečo tu hovoríme o nepriamosti. Nepriamosť spočíva v tom, že v prípade nepriameho prijímania úplatku niekto sľúbi vybavenie určitej veci či záležitosti nie priamo prostredníctvom svojich kompetencií, ale prostredníctvom využitia svojho vplyvu na kompetentnú osobu a za to príjme alebo požaduje úplatok. Takáto osoba je trestne zodpovedná.

Pri nepriamom podplácaní hovoríme o nepriamosti preto, lebo niekto dá úplatok určitej osobe z toho dôvodu, aby táto svojím vplyvom pôsobila na inú kompetentnú osobu a týmto dosiahla to, čoho sa dožaduje ten, kto úplatok dal. V tomto prípade je trestne zodpovedný ten, kto úplatok dal, ako aj ten, kto úplatok prevzal. V oboch prípadoch nepriamej korupcie je jedno, či k daniu resp. prevzatíu úplatku došlo priamo alebo prostredníctvom sprostredkovateľa.

Čo všetko je úplatok?

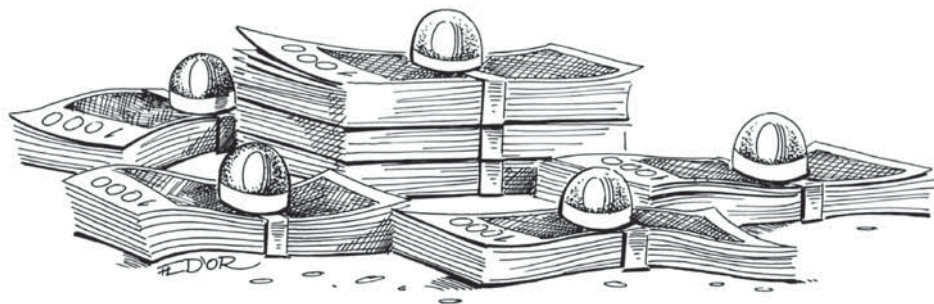
Na základe Trestného zákona, praxe orgánov činných v trestnom konaní (polície či prokuratúry) a judikátov (rozhodnutia Najvyššieho súdu SR) môžeme pojem úplatok vymedziť jednoducho ako akúkoľvek neoprávnenú výhodu.

Táto výhoda môže mať majetkový, ale aj nemajetkový charakter. V prvom prípade ide spravidla o úplatok vo forme peňazí, cenných predmetov, rekreácií, ale napríklad aj debničiek s ovocím či kartónov vína. V druhom prípade ide najčastejšie o „protislužbu“ alebo o poskytnutie určitej výhody. Takouto výhodou môže byť napríklad neodôvodnené uprednostňovanie pri vybavovaní atď.

Za úplatok sa nepovažuje prepitné či drobný darček za poskytnutie niektorých služieb, s ktorými boli zákazníci spokojní (napríklad v kaderníctve alebo v reštaurácii), avšak v oblasti verejného sektora, na úradoch, polícii či na súdoch nemožno tolerovať ani poskytovanie darčkov.

Aby bol úplatok úplatkom nie je dôležitá jeho veľkosť. Avšak veľkosť úplatku môže byť určitou prirážajúcou či poľahčujúcou okolnosťou, záleží to od okolností prípadu a cieľa, ktorý podplácajúci sledoval.

Vždy treba zväziť poskytovanie obľúbených „drobností“ a „pozorností“, pretože aj toto môže byť v určitom prípade vnímané ako úplatok, a teda trestný čin podplácania.

Aké sú trestné činy súvisiace s trestnými činmi korupcie?

Trestné činy súvisiace s trestnými činmi korupcie sú také trestné činy, ktorých sa páchatel môže dopustiť buď súbežne s trestnými činmi korupcie (napríklad verejný činiteľ prijímaním úplatku môže spáchať súbežne trestný čin prijímania úplatku a zároveň trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa), alebo ktorých sa môže páchatel dopustiť v súvislosti s korupciou (napríklad ak má niekto vedomosť o tom, že má byť spáchaný trestný čin korupcie alebo takýto trestný čin spáchaný bol a neoznámí ho, dopustí sa trestného činu neoznámnia korupcie).

■ Trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa

Verejným činiteľom sa rozumie napríklad poslanec Národnej rady Slovenskej republiky, člen vlády, sudca, prokurátor, starosta, predseda vyššieho územného celku, poslanec orgánu územnej samosprávy a iní.

Tieto osoby sa dopustia trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa v prípade, ak zneužijú kompetencie vyplývajúce z ich postavenia, napríklad prekročia svoju právomoc alebo nespĺnia povinnosť vyplývajúcu z ich právomoci, a to s úmyslom spôsobiť inému škodu, alebo zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech. V prípade, ak sa takéhoto konania dopustia a podmieňujú takéto konanie poskytnutím nejakej protihodnoty, t. j. úplatku, dopúšťajú sa verejní činitelia súběžne aj trestného činu prijímania úplatku.

Takéhoto súbehu trestných činov sa dopustí napríklad policajt, ktorý vyšetruje nehodu zavinenú jeho známym, pričom úmyselne sfaľuje alebo nezaistí dôkazy, ktoré potvrdzujú vinu jeho známeho a za takéto konanie si dá sľúbiť, alebo prijme úplatok.

■ Trestný čin zasahovania do nezávislosti súdu

Dôvodov, prečo sme tento trestný čin zaradili medzi trestné činy súvisiace s korupciou, je niekoľko. Predovšetkým je to fakt, že ovplyvňovanie sudcu vo väčšine prípadov spočíva práve v korupčnom správaní, ako aj nespochybniteľná skutočnosť, že pre účinný boj s korupciou je nestranné súdnictvo tou najdôležitejšou podmienkou.

Páchateľ tohto trestného činu bude teda pôsobiť na sudcu, aby v rámci svojej rozhodovacej právomoci uprednostnil páchatela. Trestným činom teda bude už samotné pôsobenie na sudcu, bez ohľadu na to, či sa sudca tomuto tlaku podvolí.

Pod pôsobením na sudcu rozumieme, okrem už spomenutého korupčného správania, aj rôzne vyhrážky či prehováranie.

■ Trestný čin neoznámenej korupcie

Trestný zákon ukladá každému, kto sa hodnoverným spôsobom dozvie, že niekto iný spáchal trestný čin podplácania, prijímania úplatku alebo nepriamej korupcie, povinnosť takýto trestný čin bez odkladu oznámiť Policajnému zboru SR alebo inému orgánu činnému v trestnom konaní, napríklad prokuratúre. Ak sa dozviete, že bol spáchaný trestný čin korupcie, ste povinný to nahlásiť, a to nielen v prípade, ak viete, kto je páchatelom, ale aj v prípade, že páchatela nepoznáte. Ak budete svedkom takéhoto správania a uvidíte napríklad, ako policajt, lekár či úradník preberá alebo už prebral úplatok, oznámte to.

Ak sa dostanete do situácie, že poskytnete, alebo sľúbite úplatok, či už priamo, alebo nepriamo len preto, že vás o to niekto žiadal, oznámte to bezodkladne polícii alebo prokuratúre. V prípade ak tak urobíte bezodkladne po tom, ako ste sa tohto konania dopustili, nebudete trestne stíhaní za spáchanie trestného činu podplácania alebo nepriameho podplácania, nakoľko oznámením takéhoto konania zaniká trestnosť trestného činu.

1.3 Príklady odhalených a usvedčených trestných činov korupcie

V tejto časti uvádzame dva prípady, pri ktorých došlo k úspešnému odhaleniu a odsúdeniu páchatelov trestného činu korupcie.

– Prípadovej expirátora Veľkého Medera Samuela Lojkoviča¹

Najvyšší súd SR potvrdil trest za úplatkárstvo primátorovi mesta Veľký Meder Samuelovi Lojkovičovi, ktorý dostal trest odňatia slobody vo výške dva roky a osem mesiacov. Súd tak potvrdil predchádzajúci verdikt Špeciálneho súdu. Lojkovič podľa súdov prijal v roku 2005 úplatok vo výške 300 000 korún, za ktorý mal ovplyvňovať miestnych poslancov.

Lojkoviča podobne ako v iných kauzách, ktoré sa dostali pred Špeciálny súd, usvedčil policajný agent, ktorým bol podnikateľ Štefan Boros. Jeho firma mala od mesta prenajaté pozemky v okolí miestneho termálneho kúpaliska, no poslanci plánovali nájomnú zmluvu s Borosom zrušiť. Lojkovič podnikateľovi podľa súdov sľúbil, že za úplatok poslancov od ich zámeru odhovorí. Boros sa však obrátil na políciu, ktorá neskôr primátora zadržala pri preberaní úplatku.

Primátor počas celého procesu vinu popieral. Tvrdil, že peniaze, ktoré mu dal Boros, boli splatením dlhu. „Je bez pochybností zrejmé, že došlo ku korupčnej situácii (...); nemohlo ísť o žiadnu dlžobu,“ povedal predseda senátu Najvyššieho súdu SR v odôvodnení zamietnutia odvolania. Najvyšší súd tým okrem väzenia potvrdil Lojkovičovi aj pokutu 300 000 korún. Lojkovičov advokát novinárom bez ďalších podrobností povedal, že rozhodnutie Najvyššieho súdu SR rešpektuje.

¹ http://spravy.pravda.sk/sk_domace.asp?r=sk_domace&c=A070226_122944_sk_domace_p23, stiahnuté dňa 13. 10. 2009.

- Prípadoch exprimátora Čadce Jozefa Pohančeniča²

Bývalý primátor Čadce Jozef Pohančenič dostal trest odňatia slobody za prijímanie úplatku vo výške troch rokov. Exprimátor zobral podľa rozsudku v roku 2005 od podnikateľa úplatok vo výške 1,5 milióna korún. Ako protislužbu mu mal podľa súdov vybaviť, aby jeho spoločnosti mesto preplatilo 30-miliónovú faktúru za stavbu priemyselného parku. Pohančeniča zatkla polícia pri preberaní úplatku ešte ako primátora v roku 2005. Najvyšší súd SR mu potvrdil okrem trestu väzenia aj päťročný zákaz vykonávať funkciu regionálneho politika a tiež polmiliónovú pokutu.

1.4 Štatistika výskytu korupcie

Na základe spracovania údajov získaných z rôznych zdrojov sme vytvorili nasledovné tabuľky, zaoberajúce sa výskytom korupcie na území Slovenskej republiky v rokoch 2001 – 2009:

Tabuľka 1

Prehľad počtu zistených a objasnených prípadov za obdobie január – júl 2009

Rok	Mesiac		Zistené prípady	Objasnené prípady	Celková úspešnosť %
2009	január	Korupcia	19	2	
	február		32	8	
	marec		28	16	
	apríl		24	8	
	máj		4	5	
	jún		48	43	
	júl		28	27	
			SPOLU	183	

Zdroj: Ministerstvo vnútra SR.

² <http://www.sme.sk/c/3911970/exprimator-cadce-dostal-za-korupciu-tri-roky.html>, stiahnuté dňa 13. 10. 2009.

Tabuľka 2

Počet zistených, objasnených trestných činov korupcie a odsúdených v rokoch 2001 – 2008

Rok	Zistené	Objasnené	Obžalovaní	Odsúdení	Odsúdení na špeciálnom súde
2001	83	78	84	37	-
2002	139	118	92	80	-
2003	148	97	97	75	-
2004	207	163	80	70	-
2005	238	188	74	64	16
2006	278	153	147	112	74
2007	242	141	97	168	120
2008	265	180	102	130	82

Zdroj: Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo spravodlivosti SR, Generálna prokuratúra SR, Prezídium Policajného zboru SR, Špeciálny súd v Pezinku.

Z uvedených údajov možno pozorovať nárast zistených prípadov korupcie za každý mesiac a úmerne s nárastom prípadov je možné konštatovať nárast objasnených prípadov.

Ako to vidia občania?³

Medzi najčastejšie oblasti, v ktorých dochádza ku korupcii alebo klientelizmu patrí, podľa občanov, najmä oblasť obsadzovania pracovných miest (51 %).

Korupciu, resp. klientelizmus v oblasti predaja obecných, mestských pozemkov a oblasť vydávania rôznych druhov povolení uviedlo 41 % respondentov.

Približne tretina respondentov tiež uviedla, že korupcia alebo klientelizmus sa vyskytuje v nasledujúcich oblastiach: verejné obstarávanie (36 %), stavebné konania (35 %), prenájom nebytových priestorov (33 %). Viac ako štvrtina respondentov tiež uviedla prenájom bytov (28 %) a predaj bytov do osobného vlastníctva (26 %).

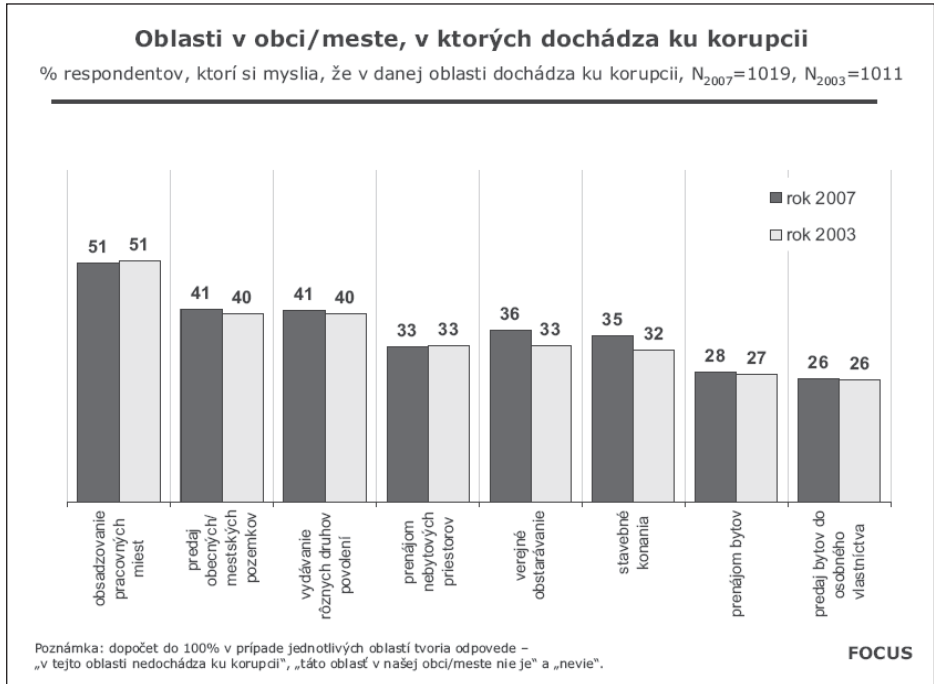
Oproti predchádzajúcemu prieskumu (júl 2003) je situácia v oblastiach, ktoré sú označované ako „korupčné“ relatívne nemenná, resp. posuny neprekračujú hranicu 1 percentuálneho bodu. Prehľadne to možno vidieť na grafe 1.

³ Legát, P. – Nechala, P. – Pirošík, V.: *Ako to vidia občania*. Bratislava, Transparency International Slovensko 2007.

Graf 1

Oblasti v obci/meste, v ktorých dochádza ku korupcii

(% respondentov, ktorí si myslia, že v danej oblasti dochádza ku korupcii, $N_{2007} = 1\ 019$, $N_{2003} = 1\ 011$)

Poznámka: Dopočet do 100 % v prípade jednotlivých oblastí tvoria odpovede - „V tejto oblasti nedochádza ku korupcii“, „táto oblasť v našej obci/meste nie je“ a „nevie“.

Zdroj: FOCUS.

2. AKO POSTUPOVAŤ V PRÍPADOCH KORUPCIE

V tejto časti uvádzame možnosti postupu aktívneho občana, ktorému korupcia nie je ľahostajná. Nájdete tu kontakty na orgány, na ktoré sa môžete obrátiť, ako aj popis a vysvetlenie postupu pri nahlasovaní korupčného správania.

2.1 Kam sa obrátiť

V prípade, ak viete o skutočnostiach, ktoré nasvedčujú tomu, že bol, alebo má byť spáchaný trestný čin korupcie, môžete sa obrátiť na nasledovné subjekty:

- polícia,
- prokuratúra,
- Právna protikorupčná poradňa,
- médiá.

Polícia a prokuratúra

V prípade, ak máte vážne podozrenie, že bol, alebo má byť spáchaný trestný čin korupcie, je vašou povinnosťou oznámiť to polícii alebo prokuratúre, pričom takéto oznámenie je možné urobiť bez ohľadu na miestnu príslušnosť orgánov činných v trestnom konaní, teda na ktoromkoľvek útvare polície alebo prokuratúry.

Ak by však niekto takýto trestný čin neoznámil, je potrebné upozorniť na to, že aj samotné neoznámenie trestného činu je trestným činom. Povinnosť oznámiť trestný čin korupcie nevzniká len vtedy, ak by tým oznamovateľ ohrozil seba alebo blízku osobu uviedol do nebezpečenstva smrti, ublíženia na zdraví, inej závažnej ujmy alebo trestného stíhania, alebo by tým porušil spovedné tajomstvo alebo tajomstvo informácie, ktorá mu bola zverená ústne alebo písomne pod podmienkou mlčanlivosti ako osobe poverenej pastoračnou činnosťou, alebo zákonom uznanú povinnosť mlčanlivosti.

Právna protikorupčná poradňa

Právna protikorupčná poradňa pri Transparency International Slovensko (www.poradnatis.sk) začala svoju činnosť v júni 2008. Jej poslaním je poskytovať bezplatnú právnu pomoc osobám, ktoré boli svedkami, alebo disponujú informáciami o korupčnom správaní, prípadne boli podobnými praktikami porušené alebo obmedzené ich práva.

Pomoc poradne spočíva hlavne v poskytovaní informácií o vhodnom postupe pri obrane proti korupčnému konaniu alebo proti konaniu, ktoré smeruje ku korupcii, ďalej poradňa poskytuje výklad o uplatňovaní právnych predpisov spojených s korupčnými praktikami a postihovaním korupcie, ako aj informácie o inštitúciách, ktoré sa venujú kontrole orgánov verejnej moci, alebo sú spôsobilé poskytnúť žiadateľovi pomoc pri riešení jeho problémov.

V prípade, ak bude podnet, s ktorým sa obrátite na poradňu nasvedčovať tomu, že bol alebo má byť spáchaný trestný čin korupcie, poradňa vám odporučí obrátiť sa na políciu alebo na prokuratúru, alebo váš podnet priamo postúpi týmto orgánom.

Kontaktné údaje:

Adresa:

Právna protikorupčná poradňa
Transparency International Slovensko
Bajkalská 25, 827 18 Bratislava

tel.: 02/5823 3396

(pondelok – piatok od 9:00 do 17:00)

fax: 02/5341 7207

e-mail: poradna@transparency.sk

www: www.poradnatis.sk
www.transparency.sk

Médiá

V prípade, ak zlyhajú všetky ostatné vyššie uvedené možnosti, polícia jednoducho nekoná a nie je možné realizovať žiadne právne kroky, máte stále možnosť svoj prípad medializovať. Treba však zdôrazniť, že je nevhodné medializovať prípad, ak ho zároveň vyšetruje polícia. Ak však polícia zlyháva, sú médiá často posledná možnosť, ako s vecami pohnúť. V tabuľke 3 vám prinášame prehľad adries, mailových kontaktov a internetových stránok mienkotvorných médií, investigatívnych relácií a Slovenského národného strediska pre ľudské práva.

Tabuľka 3

Užitočné kontakty pre postihnutým korupčným správaním, resp. svedkov korupčného správania

Inštitúcie	Adresa	Web	Mail
1.SME	Lazaretská 12, 811 08 Bratislava	www.sme.sk	redakcia@sme.sk
2.PRAVDA	PEREX, a. s. Trnavská cesta 39/A 831 04 Bratislava	www.pravda.sk	pravda@pravda.sk
3.Hospodárske noviny	Ecopress a.s., Seberínho 1, P. O. BOX 35, 820 07 Bratislava	www.hnonline.sk	Peter.Vavro@ecopress.sk
4.Pal'ba	MARKÍZA – SLOVAKIA, spol. s.r.o. TV Markiza, Bratislavská 1/a 843 56 Bratislava 48 – Záhorská Bystrica	http://www.markiza. sk/relacia/palba	pasiar@markiza.sk

5. Reportéri	Slovenská televízia Mlynská dolina, 845 45 Bratislava	http://www.stv.sk/ relacieaz/jednotka/ reporteri/	listydivakov@stv.sk
6. TA3	Gagarinova 12, P.O. BOX 31, 820 15 Bratislava 215	www.ta3.com	ta3@ta3.com
7. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva	Kýčerského 5 811 05 Bratislava	www.snslp.sk	info@snslp.sk

2.2 Ako sa postupuje?

V tejto časti manuálu sa pokúsime stručne popísať jednotlivé kroky trestného konania – od podania trestného oznámenia až po začatie konania proti páchatel'ovi trestného činu korupcie pred súdom.

Ako podať trestné oznámenie?

K podaniu trestného oznámenia stačí, aby ste sa dostavili na políciu alebo na prokuratúru a uviedli všetky skutočnosti, ktoré sú vám známe. Je potrebné uvádzať len pravdivé informácie a nič nezamlčať. O vašej výpovedi sa spíše zápisnica, ktorá bude podkladom pre vyšetrovanie. Trestné oznámenie však môžete urobiť aj písomne. Písomné podanie nevyžaduje žiadne náležitosti ani právnu kvalifikáciu trestného činu, okrem uvedenia skutočností nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin. Podanie sa posudzuje vždy podľa obsahu, aj keď je nesprávne označené.

K podaniu možno doplniť rôzne listinné dôkazy (ich fotokópie), zvukové záznamy alebo videokazety s nahrávkami a pod., ktoré uľahčujú orgánom činným v trestnom konaní ich prácu.

Je potrebné uviesť aj svoje kontaktné údaje. Ak je však dôvodná obava, že oznámením totožnosti, bydliska, prípadne miesta pobytu svedka je ohrozený jeho život, zdravie, telesná integrita alebo ak také nebezpečenstvo hrozí jemu blízkej osobe, môže sa svedkovi povoliť, aby neuvádzal údaje o svojej osobe.

V prípade, ak máte informácie o tom, že má byť spáchaný trestný čin korupcie, je dôležité oznámiť to okamžite orgánom činným v trestnom konaní, skôr ako dôjde k jeho spáchaniu, pretože v takomto prípade bude mať polícia možnosť získať relevantné dôkazy, napríklad odpočúvaním, alebo vyhotovením video záznamu. Takýto postup je veľmi dôležitý, pretože dokázať korupciu je často zložitá a nepostačujú iba tvrdenia.

Tabuľka 4
Kontakty pre oznamovanie korupcie

Orgán	Adresa	Telefón	Fax
Úrad boja proti korupcii Prezídia PZ	Račianska 45 812 72 Bratislava, sídlo: Novosvetská 8, Bratislava	 09610/56201	 09610/56204
Odbor boja proti korupcii Bratislava	Račianska 45 812 72 Bratislava	 09610/56371	 09610/59151
Odbor boja proti korupcii Západ	P.O.BOX 13/C 949 01 Nitra sídllo: Piaristická 5, Nitra	 096130/6601	 096130/6609
Odbor boja proti korupcii Západ – vysunuté pracovisko Trnava	P.O.BOX 13/C 949 01 Nitra sídllo: A. Žarnova 28, Trnava	 096110/6601	 096130/6609
Odbor boja proti korupcii Západ – vysunuté pracovisko Trenčín	P.O. Box 13/C 949 01 Nitra sídllo: Jilemnického 1, Trenčín	 096160/6601	 096160/6609
Odbor boja proti korupcii Stred	Partizánska cesta 106 974 64 Banská Bystrica	 096160/6601	 096160/6609
Odbor boja proti korupcii Stred – vysunuté pracovisko Žilina	Partizánska cesta 106 974 64 Banská Bystrica, sídllo: Bánovská cesta 3, Žilina	 096120/6601	 096160/6609
Odbor boja proti korupcii Východ	Rastislavova 69 040 01 Košice	 09619/66001	 09619/66009
Sekcia kontroly boja proti korupcii na Úrade vlády SR Milan Ježo – generálny riaditeľ sekcie sekretariat.skbpk@vlada.gov.sk	Radlinského 13 811 07 Bratislava	 57295700 57295701	 57295751
Expozitúra sekcie kontroly a boja proti korupcii – Prešov Helena Bissová – vedúca expozitúry helena.bissova@vlada.gov.sk	Cukrová 14 81108 Bratislava	 051/7083380	 051/7733841
Odbor ochrany finančných záujmov európskej únie a boja proti korupcii Eva Škvareninová – poverená riadením odboru sekretariat.skbpk@vlada.gov.sk	Radlinského 13 811 07 Bratislava	 57295705 57295715	 57295752

Čo nasleduje po podaní trestného oznámenia?

Po podaní trestného oznámenia prokurátor a policajti bez meškania upovedomia Úrad špeciálnej prokuratúry o podanom trestnom oznámení, ak sa týka pôsobnosti Špecializovaného trestného súdu. Úrad špeciálnej prokuratúry vykonáva dozor nad zachovávaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní trestne stíha osoby podozrivé zo spáchania trestných činov a uplatňuje oprávnenia prokurátora v konaní pred súdom, a to vo veciach, ktoré patria do právomoci Špecializovaného trestného súdu.

Trestné činy korupcie prejednáva iba jeden súd na území Slovenskej republiky, a to Špecializovaný trestný súd so sídlom v Pezinku. Jeho obvodom je celé územie Slovenskej republiky.

Prokurátor alebo policajt je po prijatí trestného oznámenia povinný rozhodnúť na základe uvedených a overených informácií, o tom či začne alebo nezačne trestné stíhanie do 30 dní od prijatia trestného oznámenia. Prokurátor alebo policajt upovedomí osobu, ktorá podala trestné oznámenie o tom, či sa začne, alebo nezačne trestné stíhanie.

Čo ak prokurátor alebo policajt rozhodnú o nezačatí trestného stíhania?

Ak prokurátor po preskúmaní trestného oznámenia dospeje k záveru, že konanie v ňom uvedené nenapĺňa znaky skutkovej podstaty trestného činu, t. j. že skutočnosti nasvedčujú tomu, že nebol spáchaný trestný čin, oznámi to osobe, ktorá trestné oznámenie podala a taktiež poškodenému, ak to nie je tá istá osoba ako oznamovateľ. V takomto prípade môže oznamovateľ a poškodený podať proti tomuto uzneseniu sťažnosť.

Ak takéto uznesenie vydá policajt, je povinný ho doručiť prokurátorovi najneskôr do 48 hodín, aby ho tento mohol preskúmať z hľadiska zákonnosti a opodstatnenosti v rámci dozoru, mimo podanej sťažnosti.

Čo nasleduje po začatí trestného stíhania?

Ak prokurátor alebo policajt po preskúmaní trestného oznámenia dospeje k záveru, že existuje podozrenie, že konanie v ňom uvedené by mohlo byť trestným činom, t. j. skutočnosti nasvedčujú tomu, že mohol byť spáchaný trestný čin, oznámi to osobe, ktorá trestné oznámenie podala a taktiež poškodenému, ak to nie je tá istá osoba ako oznamovateľ, najneskôr do 30 dní odo dňa prijatia trestného oznámenia, ak ho nebolo potrebné doplniť. Vydaním uznesenia sa začína trestné stíhanie.

V prípade, ak je páchatel' trestného činu známy, môže vyšetrovateľ jediným uznesením rozhodnúť o začatí trestného stíhania a o vznesení obvinenia.

V prípade, ak páchatel' nie je známy, po začatí trestného stíhania je vyšetrovateľ oprávnený získavať a vykonávať dôkazy podľa Trestného poriadku, t. j. vyšetroje okolnosti a skutočnosti, ktoré nasvedčujú tomu, že bol spáchaný trestný čin. Policajt postupuje tak, aby čo najrýchlejšie zadovážil podklady na objasnenie skutku v rozsahu potrebnom na posúdenie prípadu a zistenie páchatel'a trestného činu.

Vznesenie obvinenia

Ak sa na základe skutočností zistených po začatí trestného stíhania javí odôvodnený záver, že trestný čin spáchala určitá konkrétna osoba, policajť vznesie obvinenie, ktoré ihneď oznámi obvinenému a doručí ho prokurátorovi. Až od tohto momentu sa takáto osoba považuje za obvinenú z trestného činu a je voči nej možné použiť niektoré druhy opatrení, ako napríklad vzatie do vyšetrovacej väzby. O vznesení obvinenia upovedomí policajť aj oznamovateľa a poškodeného.

Ak policajť považuje vyšetrovanie za skončené a jeho výsledky za postačujúce na podanie návrhu na obžalobu a nedošlo k podaniu návrhu na doplnenie vyšetrovania, predloží policajť spis prokurátorovi s návrhom na podanie obžaloby. Podanie obžaloby je podkladom na trestné stíhanie pred súdom. Prípady trestných činov korupcie prejednáva Špecializovaný trestný súd so sídlom v Pezinku a to spôsobom v súlade s Trestným poriadkom.

Mám povinnosť svedčiť?

Každý je povinný podať svedectvo o skutočnostiach dôležitých pre trestné konanie. Zákaz vypovedať platí vtedy, ak by ste svojou výpoveďou spôsobili prezradenie štátneho, služobného tajomstva alebo zákonom stanovenej povinnosti mlčanlivosti. To neplatí vtedy, ak vás príslušný orgán povinnosti mlčanlivosti zbavil.

Máte však právo odoprieť výpoveď, ak by ste výpoveďou spôsobili nebezpečenstvo trestného stíhania sebe, svojmu príbuznému v priamom rade, svojmu súrodencovi, osvojiteľovi, osvojencovi, manželovi alebo druhovi, alebo iným osobám v rodinnom alebo obdobnom pomere, ktorých ujmu by ste právom pocítovali ako vlastnú ujmu.

Veľmi dôležité je, aby vás pred výsluchom poučili o význame svedeckej výpovede, o vyššie uvedenom práve odoprieť výpoveď, o zákaze výsluchu, o tom, že ste povinný vypovedať pravdu, nič nezamlčať a taktiež o trestných následkoch krivej výpovede.

3. MOŽNOSTI AKTÍVNEHO OBČANA

V tejto časti uvádzame rôzne nástroje, ktoré môže aktívny občan využiť v boji proti korupcii. Výkladom jednotlivých zákonov poukazujeme na postup pri podávaní rôznych žiadostí, sťažností, návrhov a iných podaní, ako aj postup príslušných orgánov pri ich vybavovaní a lehoty, v ktorých sú príslušné orgány povinné vaše podania vybaviť.

3.1 Využitie zákona o slobodnom prístupe k informáciám

Zákon o slobodnom prístupe k informáciám je naozaj silným nástrojom na kontrolu verejného sektora. Aktívny občan sa môže prostredníctvom tohto zákona dostať k informáciám nielen o nakladaní s verejnými prostriedkami, ale aj k akýmkoľvek iným informáciám, ktoré má obec, samosprávny kraj či štátny orgán k dispozícii. Netreba sa báť požiadať o informácie, ktoré potrebujete, alebo ktoré vás jednoducho zaujímajú. Je to ich zákonná povinnosť a občanovo právo. Aktívny občan má takto možnosť sám dozerať na činnosť svojej obce či kraja. Vzor žiadosti o informácie môžete nájsť aj v **prílohe 5** tejto publikácie.

Kto je povinný sprístupniť informácie?

Osobami, ktoré sú povinné sprístupňovať informácie podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám, sú:

- štátne orgány,
- obce,
- vyššie územné celky,
- právnické osoby zriadené zákonom a právnické osoby zriadené štátnym orgánom, vyšším územným celkom alebo obcou.

Tieto osoby sú povinné sprístupniť **každú informáciu**, ktorú majú k dispozícii a ktorá nepodlieha niektorému z obmedzení uvedených v zákone. Pre jednoduchosť ich nazvime napríklad osobami so všeobecnou informačnou povinnosťou

Ďalej sú povinnými osobami aj niektoré právnické a fyzické osoby. Príkladom takýchto osôb môže byť napríklad Rada pre vysielanie a retransmisiu a v prípade fyzických osôb napríklad posudkový lekár. Treba však zdôrazniť, že tieto osoby zverejňujú len informácie, ktoré sa týkajú ich činnosti vo verejnom sektore.

No a napokon sú to aj iné právnické osoby založené povinnými osobami uvedenými vyššie (napríklad miestny podnik služieb založený obcou a pod.), tieto však majú zúženú informačnú povinnosť.

Môžu mi obmedziť prístup k informáciám?

Treba samozrejme upozorniť aj na to, že nie každú informáciu je možné sprístupniť a zákon o slobodnom prístupe k informáciám obsahuje hneď niekoľko **obmedzení prístupu** k informáciám. Medzi tie najčastejšie patria:

- a. utajované skutočnosti (ako príklad môžeme uviesť informácie týkajúce sa obrany štátu),
- b. osobné údaje (meno, priezvisko...),
- c. bankové tajomstvo (výška vášho účtu...),
- d. daňové tajomstvo,
- e. obchodné tajomstvo a iné.

Dva spôsoby zverejňovania informácií

Zákon o slobodnom prístupe k informáciám pozná dva spôsoby sprístupnenia informácií:

a. Povinné zverejňovanie určitých informácií na verejne dostupnom mieste (či už je to internet alebo oznamovacia tabuľa a iné). Ide o nasledujúce informácie.

- spôsob zriadenia povinnej osoby, jej právomoci a kompetencie a popis organizačnej štruktúry,
- miesto, čas a spôsob, akým možno získavať informácie,
- miesto, lehota a spôsob podania opravného prostriedku,
- postup, ktorý musí povinná osoba dodržiavať pri vybavovaní všetkých žiadostí, návrhov a iných podaní,
- a iné uvedené v zákone o slobodnom prístupe k informáciám.

b. Sprístupnenie na žiadosť. Treba dbať najmä na predpísané náležitosti žiadosti a dodržiavať zákonné lehoty na odvolanie či na prípadné podanie žaloby na preskúmanie rozhodnutia o nespístupnení informácie súdom.

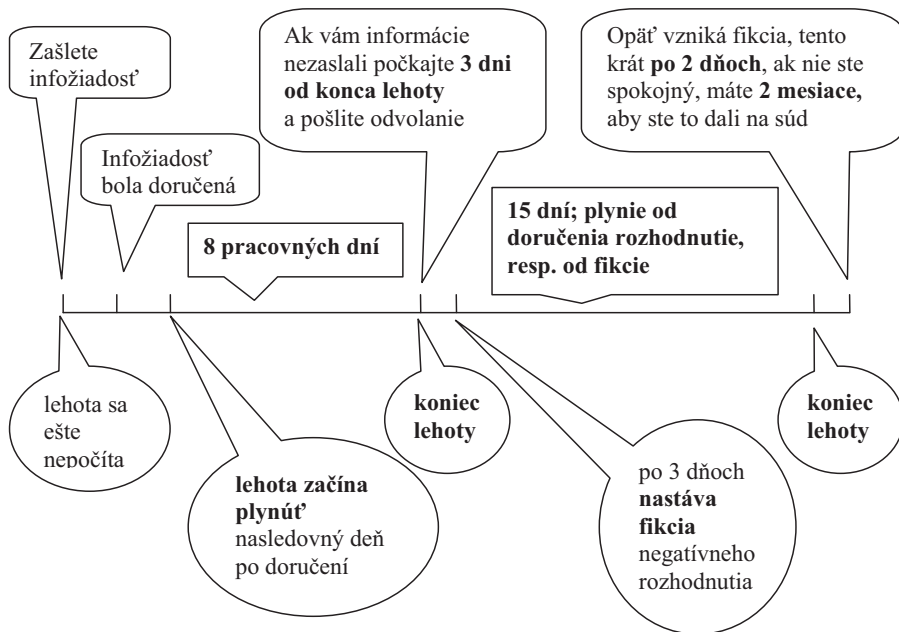
Lehoty

Je pre vás veľmi dôležité, aby ste vedeli, aké sú v zákone o slobodnom prístupe k informáciám lehoty. Povinné osoby musia sprístupniť informácie najneskôr do **8 pracovných dní** odo dňa doručenia žiadosti o informáciu povinnej osobe. (Náš tip: odporúčame zaslať žiadosť doporučené s doručenkou, lehoty sa potom sledujú omnoho ľahšie.)

Povinná osoba môže vydať **zamietavé rozhodnutie**. V prípade, ak márne uplynie lehota na vydanie rozhodnutia, tretím dňom po takomto márnom uplynutí lehoty nastáva tzv. fikcia negatívneho rozhodnutia, t. j., že sa tiež predpokladá, že povinná osoba vydala zamietavé rozhodnutie. V oboch prípadoch býva občan nespokojný s výsledkom, preto má možnosť sa proti rozhodnutiu **odvolať**.

V prípade, ak vydá povinná osoba zamietavé rozhodnutie alebo nastane vyššie spomenutá fikcia negatívneho rozhodnutia, pripadá do úvahy **odvolanie v lehote 15 dní od doručenia rozhodnutia**. Odvolanie sa podáva povinnej osobe, ktorá rozhodnutie vydala, alebo mala vydať. Ak ani teraz nezareagujú na vašu žiadosť, opäť nastáva fikcia, tentokrát po dvoch dňoch od uplynutia 15-dňovej lehoty. Posledným opravným prostriedkom je podanie na súd **v lehote dvoch mesiacov** od doručenia rozhodnutia.

Na obrázku, ktorý môžete vidieť nižšie je celý tento postup graficky znázornený. Dúfame, že Vám taktiež pomôže zorientovať sa v často neprehľadných lehotách.

Musím niečo zaplatiť za sprístupnenie informácie?

Poskytovanie informácií je **bezplatné**. Povinné osoby môžu žiadať len úhradu materiálových nákladov. To znamená len skutočne vynaložené prostriedky, napríklad na papier, CD či poštové náklady. (Náš tip: Platbou vopred nie je možné podmieňovať zverejnenie informácie, preto je takýto postup povinnej osoby vylúčený.)

Priestupky

Na záver treba ešte spomenúť aj možnosť podať podnet na začatie priestupkového konania. Priestupky upravené v zákone o slobodnom prístupe k informáciám je možné prejednať len na návrh. Priestupku sa dopustí ten, kto:

- vedome vydá a zverejní nepravdivé alebo neúplné informácie,
- zapríčiní porušenie práva na sprístupnenie informácií,
- poruší inú povinnosť ustanovenú zákonom o slobodnom prístupe k informáciám.

Príslušným na prejednanie priestupku podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám je **obvodný úrad**, v obvode ktorého sa nachádza povinná osoba, ktorá sa priestupku dopustila.

3.2 Sťažnosti

Podávanie sťažností upravuje zákon č. 152/1998 o sťažnostiach.

Čo je sťažnosť?

Sťažnosť je, keď sa obrátite napríklad na obecný úrad s tým, že sa domáhate ochrany svojich práv alebo upozorňujete na konkrétne nedostatky. Napríklad sa môžete sťažovať, že vám smetiari neprišli odviezť komunálny odpad, resp., že v rozhlase nezvolávali na zasadnutie obecného zastupiteľstva.

Na koho môžem podať sťažnosť?

Sťažnosti môžete podávať napríklad na:

- štátne orgány a nimi zriadené organizácie,
- obce a nimi zriadené organizácie.

Ako sa podáva sťažnosť a čo musí obsahovať?

Sťažnosť môžete podať:

- písomne,
- ústne.

Zo sťažnosti musí byť zrejmé:

- kto ju podáva (musí obsahovať meno, priezvisko, adresu fyzickej osoby alebo názov a sídlo právnickej osoby),
- predmet sťažnosti,
- čoho sa sťažovateľ domáha.

Nezabudnite ani na jednu z týchto náležitostí, aby ste tak nedávali príslušnému orgánu dôvod na ignorovanie vašich problémov.

Vzor sťažnosti môžete nájsť v **prílohe 1** tejto publikácie.

Môžem podať sťažnosť aj anonymne?

Ak máte obavu, aby vám nebolo podanie takejto sťažnosti na ujmu, môžete požiadať, aby sa vaša totožnosť utajila a pri prešetrovaní sťažnosti sa bude postupovať len na základe jej odpisu.

Sťažnosť, v ktorej sťažovateľ neuvádza svoje meno, priezvisko a adresu je **anonymná sťažnosť**. Anonymná sťažnosť sa vybavuje, ak obsahuje konkrétne údaje, ktoré nasvedčujú, že bol porušený právny predpis.

Lehoty

Obecný úrad (napríklad) je povinný prešetriť a vybaviť sťažnosť **do 30 dní** odo dňa, keď mu bola sťažnosť doručená. Ak si vybavenie sťažnosti vyžaduje spoluprácu iného orgánu, obecný úrad je povinný vybaviť sťažnosť najneskôr **do 60 dní** odo dňa, keď mu bola doručená. V prípadoch náročných na prešetrenie sťažnosti môže starosta predĺžiť lehotu na jej vybavenie **o ďalších 30 dní**. O každom predĺžení lehoty vás musia upovedomiť.

Budem oboznámený s výsledkom prešetrenia sťažnosti?

Vo výsledku prešetrenia vám napíšu, či je sťažnosť **opodstatnená** alebo **neopodstatnená**. Ak je opodstatnená, napíšu vám aj to, aké opatrenia prijali. Ak sťažnosť nemožno prešetriť, taktiež vás o tom informujú.

Opakovaná sťažnosť

Ak napíšete sťažnosť v tej istej veci, obecný úrad prekontroluje, či pôvodná sťažnosť bola správne vybavená. Výsledok kontroly Vám oznámi písomne. Ak by ste však napísali znova a Vaša sťažnosť neobsahuje nové fakty, obecný úrad sa už sťažnosťou zaoberať nebude.

Mám mať obavy z podania sťažnosti?

V zmysle zákona o sťažnostiach sa podanie sťažnosti nesmie stať podnetom ani dôvodom na vyvodzovanie dôsledkov, ktoré by sťažovateľovi spôsobili akúkoľvek ujmu.

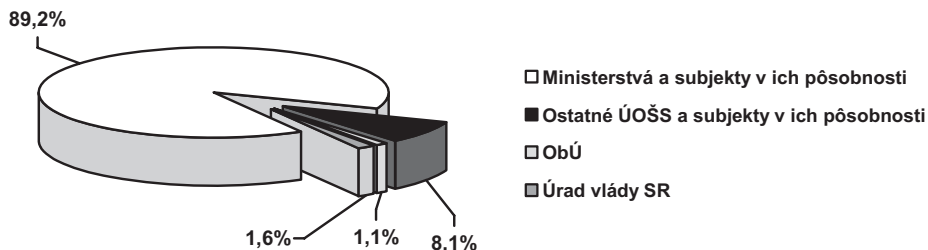
Štatistika vybavovania sťažností

Nasledovné štatistiky sme čerpali zo stránky Úradu vlády SR,⁴ ktorý je ústredným orgánom pre vybavovanie sťažností. Týkajú sa ministerstiev, ostatných dôležitých štátnych orgánov a obvodných úradov. Uvádzame ich pre predstavu, koľko sťažností tieto orgány ročne vybavujú, koľko z nich je opodstatnených a akých vecí sa týkajú. Údaje sú za rok 2008.

V roku 2008 bolo týmto orgánom **doručených celkom 14 408 sťažností**. Štruktúra sťažností v percentuálnom vyjadrení je nasledovná (graf 2):

Graf 2

Štruktúra sťažností doručených ministerstvám, ostatným dôležitým štátnym orgánom a obvodným úradom v roku 2008

⁴ <http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/8C808800B69A8DDDC12575B4004A54-F0?OpenDocument>, stiahnuté dňa 13. 10. 2009.

Z 10 880 prešetrovaných sťažností sa ukázalo ako opodstatnených 3 931, t. j. 36,1 %. Z uvedeného vyplýva, že opodstatnené bolo približne každé tretie podanie.

Na čo sa občania najviac sťažovali?

Hlavnými príčinami podaní boli najmä:

- a. porušenie, neznalosť, resp. nesprávna aplikácia zákona,
- b. nečinnosť, prieťahy resp. nesprávny postup v konaní,
- c. konanie zamestnancov orgánov verejnej správy,
- d. zlá organizácia práce,
- e. iné.

Aké opatrenia na nápravu sa prijali?

Opatrenia prijaté na odstránenie zistených nedostatkov a príčin ich vzniku mali najmä charakter:

- a. pracovnoprávny (ústne, resp. písomné upozornenie na porušenie pracovnej disciplíny, ukončenie pracovného, resp. služobného pomeru, upozornenie na možnosť výpovede a pod.);
- b. trestnoprávny (postúpenie veci orgánom činným v trestnom konaní);
- c. organizačný (inšpekčná a kontrolná činnosť, preškolenie zamestnancov, preskúšanie zamestnancov, zmena systému organizácie práce a pod.);
- d. iný.

3.3 Kedy sa obrátiť na Úrad pre verejné obstarávanie?

Ak vidíte, že vo vašej obci dostávajú stavebné zákazky stále tie isté spoločnosti. Ak tieto spoločnosti vlastnia napríklad poslanci obecného zastupiteľstva. Ak máte napríklad svoju spoločnosť, ale nikdy ste v obci na úradnej tabuli nevideli vyvesenú výzvu na predkladanie ponúk vo verejnej súťaži, môžete sa obrátiť na **Úrad pre verejné obstarávanie** (ďalej len „ÚVO“) formou námietky. ÚVO vykonáva dohľad nad dodržiavaním povinností vyplývajúcich zo zákona o verejnom obstarávaní.

Kto môže podať námietku?

Pri výkone dohľadu rozhoduje ÚVO o námietkach:

- a. uchádzačov (verejného obstarávania),
- b. záujemcov,
- c. účastníkov,
- d. osôb, ktoré sa domnievajú, že ich práva alebo právom chránené záujmy boli alebo mohli byť dotknuté.

Ak máte teda pocit, že vaše práva boli postupom obstarávateľa dotknuté, nebojte sa poslať na ÚVO svoju námietku. Vzor podania môžete nájsť v **prílohe 3** tejto publikácie.

ÚVO má relatívne široké možnosti kontroly obstarávajúcich osôb, ktoré sú povinné postupovať v zmysle predmetného zákona. (Náš tip: Ak si myslíte, že nemáte právo podať námietku, lebo ste sa nenašli medzi týmito osobami a predseda máte informácie o porušení zákona o verejnom obstarávaní, nebojte sa aj v takomto prípade obrátiť na ÚVO. Podľa našich skúseností, ak predostriete ÚVO dostatočné fakty, bude sa vaším podaním zaoberať.)

3.4 Činnosť Protimonopolného úradu SR v oblasti korupcie

Postavenie Protimonopolného úradu SR (ďalej len „PMÚ SR“) upravuje zákon č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane hospodárskej súťaže“).

Čo môže urobiť PMÚ SR?

PMÚ SR napríklad:

- vyšetruje rôzne nekalé dohody medzi spoločnosťami (možno ste si všimli, že všetci mäsiari v meste majú rovnaké ceny!?),
- môže zakázať podnikateľskú činnosť určitej osobe (hlavne mäsiarovi, ktorý to všetko vymyslel!),
- ochraňuje slobodný trh (prinúti mäsiarov, aby sa riadili trhovými cenami a nie tajnými dohodami),
- kontroluje dodržiavanie svojich rozhodnutí (ani potom to nebudú mať mäsiari ľahké),
- iné.

Aj keď v prípade takýchto nekalých dohôd nejde o korupciu priamo, často s ňou nejakým spôsobom súvisia. Preto ak máte podozrenie, že sa niečo podobné vo vašom okolí deje, neváhajte na to upozorniť PMÚ SR a ten si už na to posvieti. Vzor takéhoto podanie nájdete v **prilohe 10** tejto publikácie.

Kedy začne PMÚ SR konať?

V zmysle zákona o ochrane hospodárskej súťaže môže PMÚ SR začať konanie z vlastného podnetu, aj na základe písomného oznámenia.

Budem informovaný o ďalšom postupe?

Ak o to požiadate, PMÚ SR vás písomne upovedomí o ďalšom postupe v danej veci v lehote dvoch mesiacov odo dňa doručenia tejto žiadosti.

Lehoty

Úrad vydá rozhodnutie **do šiestich mesiacov** odo dňa začatia konania. Predseda úradu môže lehotu na vydanie rozhodnutia v zložitých prípadoch pred jej uplynutím primerane predĺžiť, a to aj opakovane, spolu **najviac o 24 mesiacov**. Ak úrad nemôže rozhodnúť do šiestich mesiacov, je povinný o tom účastníka konania s uvedením dôvodov písomne upovedomiť.

3.5 Ako mi môže pomôcť prokuratúra?

Ak ste už vyčerpali všetky možnosti, alebo je to jednoducho nad vaše sily, skúste podať podnet na prokuratúru. Tá totiž okrem trestných vecí (návod na ohlásenie trestného činu sa spomína na inom mieste v tejto publikácii) rieši aj netrestné veci, ktoré spočívajú práve v dohlade nad orgánmi verejnej správy, teda nad tými, ktoré vám tak často strpčujú život.

Čo môže urobiť prokurátor?

Právnymi prostriedkami, ktorými prokurátor vykonáva dozor nad dodržiavaním zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov orgánmi verejnej správy, sú:

- b. protest prokurátora,**
- c. upozornenie prokurátora,**
- d. návrh na začatie konania pred súdom.**

Ad a) Prokurátor je oprávnený podať protest proti:

- I. všeobecne záväznému právnemu predpisu:
 1. vyhláske, výnosu a opatreniu... (napríklad ministerstva),
 2. všeobecne záväznému nariadeniu (známe ako VZN obce, či VÚC),
 3. všeobecne záväznému právnemu predpisu orgánu miestnej štátnej správy (vyhláska obvodného úradu);
- II. opatreniu;
- III. rozhodnutiu, ktorými bol porušený zákon.

Uvedme si príklad: Obec odpredá pozemok obce starostovi alebo poslancovi obecného zastupiteľstva priamym predajom. Keďže tieto osoby môžu nadobúdať majetok obce len na základe obchodnej verejnej súťaže alebo dobrovoľnou dražbou, obec sa tým dopustila porušenia zákona o majetku obcí. Vy, ako aktívny občan, ste sa o tejto skutočnosti dozvedeli a chcete to napraviť. V takom prípade podajte podnet na prokuratúru. Prokurátor sa podnetom bude zaoberať a ak dospeje k tomu, že došlo k porušeniu zákona, vydá protest prokurátora voči takémuto konaniu obce. Obec by mala vziať tento protest do úvahy a napraviť svoje protiprávne konanie (napríklad zrušením kúpnej zmluvy medzi obcou a starostom či poslancom). Ak tak obec neurobí, prokurátor sa môže obrátiť na súd.

Ako mám postupovať?

Ak ste už vyčerpali všetky ostatné prostriedky, resp. sa vám tento prostriedok javí ako najspoľahlivejší, môžete sa pustiť do koncipovania vášho podania. Nemusíte v ňom presne identifikovať, o aké protiprávne rozhodnutie či opatrenie išlo. Stačí, ak čo najvernejšie opíšete situáciu a poskytnete prokuratúre všetky dostupné dôkazy. Samozrejme, ani to nie je nevyhnutné, pretože prokurátor má možnosť si tieto dôkazy zadovážiť sám. Avšak dôveryhodnosti vášho podania a v neposlednom rade aj rýchlosti jeho vybavenia môžu predložené dôkazy len pomôcť.

Podnet môžete podať na ktorejkoľvek prokuratúre. (Náš tip: V prípade, že nejde o ohlásenie trestného činu, adresujte podnet tzv. netrestnému úseku. Vyhnite sa tak zbytočným prieťahom vo vybavovaní vášho podnetu.)

Lehoty

Prokurátor je povinný vybaviť podnet **do dvoch mesiacov** od jeho podania. V odôvodnených prípadoch rozhodne o predĺžení tejto lehoty bezprostredne nadriadený prokurátor.

Čo ak už niekto podal podnet v tej istej veci?

Ak ste podali podnet v tej istej veci, v ktorej už bol vybavený podnet niekoho iného bez uvedenia nových skutočností, vec netreba prešetrovať; upovedomia vás o výsledku vybavenia pôvodného podnetu.

3.6 Čo je konflikt záujmov verejných činiteľov?

Možno ste sa už stretli s prípadom, keď bol starosta obce konateľom obchodnej spoločnosti a vykonával podnikateľskú činnosť, pričom spoločnosť, v ktorej bol starosta konateľom, vstupovala s obcou do zmluvného vzťahu, alebo s prípadom, keď hlavný kontrolór obce podnikal bez povolenia mestského zastupiteľstva.

Takéto konanie je absolútne neprípustné. Právnu úpravu problematiky konfliktu záujmov verejných činiteľov upravuje ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov (ďalej len „zákon o konflikte záujmov“), ktorý zakotvuje:

- a. čo verejný funkcionár nesmie,
- b. naopak, čo musí,
- c. na záver, čo ho čaká, ak sa nebude držať prvých dvoch bodov.

Tento ústavný zákon sa vzťahuje napríklad na funkcie prezidenta SR, poslancov NR SR, členov vlády SR, vedúcich ústredných orgánov štátnej správy, starostov obcí, poslancov mestských zastupiteľstiev a iných uvedených v zákone.

Všeobecné povinnosti a obmedzenia

Pri výkone svojej funkcie verejný funkcionár **nesmie uprednostniť osobný záujem pred záujmom verejným**. Verejný funkcionár sa musí pri výkone svojej funkcie zdržať všetkého, čo môže byť v rozpore s týmto ústavným zákonom. Na tento účel verejný funkcionár napríklad nesmie:

- a. využívať svoju funkciu na získavanie výhod vo svoj prospech, v prospech jemu blízkych osôb ani iných fyzických osôb alebo právnických osôb;
- b. žiadať dary, prijímať dary, navádzať iného na poskytovanie darov alebo získavať iné výhody v súvislosti s výkonom svojej funkcie;
- c. sprostredkovať pre seba, blízku osobu obchodný styk so štátom, obcou, vyšším územným celkom atď.;

- d. nadobúdať majetok od štátu inak ako vo verejnej súťaži alebo vo verejnej dražbe; to sa vzťahuje aj na blízke osoby verejného funkcionára

Nezlučiteľnosť niektorých funkcií, zamestnaní a činností

Verejný funkcionár nesmie vykonávať funkcie, aké sa mu zachce. Verejný funkcionár **nesmie byť štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu, členom riadiaceho, kontrolného alebo dozorného orgánu právnickej osoby, ktorá bola zriadená na výkon podnikateľskej činnosti**, okrem valného zhromaždenia a členskej schôdze. Verejný funkcionár **nesmie podnikáť**, to sa nevzťahuje na výkon povolania, ktoré môže vykonávať len fyzická osoba za zákonom ustanovených podmienok.

Treba však v tejto súvislosti pripomenúť, že nie pre všetkých verejných funkcionárov platia tieto obmedzenia rovnako. Preto napríklad poslanci mestského zastupiteľstva môžu podnikáť a starosta obce môže mať živnosť. Ďalšie detaily môžete nájsť v predmetnom zákone.

Kto koná v prípade konfliktu záujmov?

Konanie vo veci ochrany verejného záujmu a zamedzenia rozporu záujmov (ďalej len „konanie“) vykonáva napríklad:

- a. Výbor NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií**, ak ide napríklad o prezidenta SR, poslancov NR SR, či členov vlády SR (adresa výboru: **Národná rada Slovenskej republiky, Námestie Alexandra Dubčeka 1, 812 80 Bratislava 1, alebo internetová stránka <http://www.nrsr.sk/> v sekcii výbory**);
- b. obecné zastupiteľstvo**, ak ide o starostov obcí a poslancov mestských zastupiteľstiev;
- c. zastupiteľstvo vyššieho územného celku**, ak ide o predsedov vyšších územných celkov a poslancov zastupiteľstiev vyšších územných celkov.

Orgán, ktorý uskutočňuje konanie, začne konanie:

- z vlastnej iniciatívy,
- na základe riadne odôvodneného podnetu, z ktorého je zrejmé, kto ho podáva, ktorého verejného funkcionára sa týka a čo sa namietá.

Ako mám postupovať?

Podobne aj v prípade podania na prokuratúru platí, že v podaní nemusíte presne identifikovať, o aké protiprávne rozhodnutie, či opatrenie išlo. Stačí, ak čo najvernejšie opíšete situáciu a poskytnete príslušnému orgánu všetky dostupné dôkazy.

Lehoty

Ak sa konanie začína na podnet, **dňom začatia konania je deň doručenia podnetu orgánu**, ktorý konanie uskutočňuje. Orgán umožní verejnému funkcionárovi, proti ktorému sa vedie konanie, aby sa vyjadril k podnetu; ak je to potrebné, vykoná ďalšie dokazovanie.

Orgán rozhodne vo veci do **60 dní** odo dňa začatia konania. Toto rozhodnutie doručí verejnému funkcionárovi, proti ktorému konanie smeruje, a tomu, na čí podnet sa koná.

Sankcie

Ak sa v konaní preukázalo, že verejný funkcionár nesplnil alebo porušil povinnosť či obmedzenie ustanovené zákonom o konflikte záujmov, rozhodnutie obsahuje aj povinnosť zaplatiť pokutu ustanovenú týmto zákonom, v niektorých prípadoch dokonca povinnosť vzdať sa svojej funkcie.

Ak sa v konaní nepreukázalo, že verejný funkcionár nesplnil alebo porušil povinnosť či obmedzenie ustanovené týmto ústavným zákonom alebo iným zákonom, orgán uskutočňujúci konanie rozhodne o zastavení konania. Také rozhodnutie je konečné.

3.7 Využitie zákona o obecnom zriadení

Zákon č. 369/1990 Z. z. o obecnom zriadení (ďalej len „zákon o obecnom zriadení“) predstavuje „základný“ zákon, ktorý upravuje výkon samosprávy obcí a miest. Tento zákon upravuje postavenie obcí, práva a povinnosti obyvateľov obce, výkon samosprávy obce, orgány obce, ich štruktúru, právomoci a povinnosti. Nemenej významnou časťou tohto zákona je možnosť občanov aktívne sa podieľať na výkone samosprávy, a tým pomáhať rozvoju svojej obce.

Aké mám práva?

Obyvateľ obce má právo najmä:

- voliť orgány samosprávy obce a byť zvolený do orgánov samosprávy obce,
- hlasovať o dôležitých otázkach života a rozvoja obce (miestne referendum),
- zúčastňovať sa na verejných zhromaždeniach obyvateľov obce,
- obracať sa so svojimi podnetmi a sťažnosťami na orgány obce,
- požadovať pomoc v čase náhlej núdze.

Obyvateľ obce sa zúčastňuje na samospráve prostriedkami priamej (miestne referendum, verejné zhromaždenie obyvateľov obce) aj nepriamej demokracie (volenie orgánov obce). Žiaľ, prostriedky priamej demokracie sú v zákone upravené len veľmi stručne, preto často dochádza k rôznym interpretáciám týchto inštitútov.

■ Miestne referendum

Existujú prípady, kedy obecné zastupiteľstvo musí, a kedy môže vyhlásiť miestne referendum. Obecné zastupiteľstvo **musí** vyhlásiť miestne referendum, ak ide o:

- a) **zlúčenie obcí**, rozdelenie alebo zrušenie obce, ako aj zmenu názvu obce,
- b) **odvolanie starostu**,
- c) **petíciu skupiny obyvateľov obce (aspoň 30 % oprávnených voličov)**.

Obecné zastupiteľstvo **môže** vyhlásiť hlasovanie obyvateľov obce aj pred rozhodnutím o ďalších dôležitých veciach samosprávy obce. Výsledky hlasovania obyvateľov obce sú platné, ak sa na ňom zúčastnila aspoň polovica oprávnených voličov a ak bolo

rozhodnutie prijaté nadpolovičnou väčšinou platných hlasov účastníkov hlasovania obyvateľov obce.

Ak teda požiada najmenej **30 % oprávnených voličov** o miestne referendum, môže sa takto rozhodovať priamo o dôležitých otázkach. Povedzme aj v prípade, ak by obec uzavrela veľmi nevýhodnú zmluvu a obyvatelia by takto požiadali o odstúpenie od tejto zmluvy. Podobne je to s hlasovaním obyvateľov o odvolaní starostu, ktorému sa venujeme v ďalších odsekoch.

Aj keď miestne referendum nie je v zákone bližšie upravené, sme toho názoru, že platné rozhodnutie obyvateľov v rámci referenda je záväzné pre všetky orgány obce.

■ Verejné zhromaždenie obyvateľov obce

Na prerokovanie obecných vecí môže obecné zastupiteľstvo zvolať verejné zhromaždenie obyvateľov obce alebo jej časti. Keďže aj tu ide o inštitút priamej demokracie, sme toho názoru, že výstupy z takéhoto zhromaždenia sú taktiež záväzné pre všetky orgány obce.

■ Odvolanie starostu

Obecné zastupiteľstvo:

a) **vyhlási** hlasovanie obyvateľov obce o odvolaní starostu, ak:

1. o to petíciou požiada **aspoň 30 %** oprávnených voličov alebo

2. **hrubo alebo opakovane zanedbáva povinnosti starostu;**

b) **môže vyhlásiť** hlasovanie obyvateľov obce o odvolaní starostu, ak neprítomnosť alebo nespôsobilosť starostu na výkon funkcie trvá dlhšie ako **šesť mesiacov**.

Ak teda nie ste spokojní s vaším starostom, je potrebné spísať petíciu, dať ju podpísať aspoň tretine oprávnených voličov vo vašej obci a zaslať ju obecnému zastupiteľstvu, ktoré je povinné vyhlásiť hlasovanie o odvolaní starostu, resp. primátora.

3.8 Európska komisia a neoprávnená štátna pomoc

Zmluva o Európskom spoločenstve, ktorého členom je aj Slovenská republika, upravuje vo svojich článkoch okrem iného aj poskytovanie neoprávnenej štátnej pomoci.

Čo je neoprávnená štátna pomoc?

Za neoprávnenú štátnu pomoc sa považuje pomoc poskytovaná členským štátom alebo akoukoľvek formou zo štátnych prostriedkov (ale aj obecných prostriedkov či prostriedkov samosprávneho kraja), ktorá naruša hospodársku súťaž, alebo hrozí narušením hospodárskej súťaže tým, že zvýhodňuje určitých podnikateľov, alebo výrobu určitých druhov tovaru. Takáto pomoc je nezlučiteľná so spoločným trhom, pokiaľ ovplyvňuje obchod medzi členskými štátmi. Za neoprávnenú štátnu pomoc sa považuje pomoc **vo výške minimálne 200 000 eur**.

Na pochopenie si uveďme jednoduché príklady:

Príklad 1

V čase hospodárskej krízy má veľa automobilových firiem v celej Európskej únii problém s predajom svojich áut. Ak by Slovenská republika zo štátneho rozpočtu poskytla jednému alebo viacerým automobilovým výrobcov na Slovensku finančné prostriedky, napríklad vo výške milión eur každému, tieto firmy by mohli svoje autá predávať v zahraničí vďaka tejto pomoci lacnejšie. Tým by sa narušila hospodárska súťaž v Európskej únii.

Príklad 2

Samosprávny kraj alebo obec predá určitej spoločnosti svoje pozemky vo výmere 3 000 m² za cenu 5 euro/m², pričom bežná trhová cena týchto pozemkov je 100 eur/m². Rozdiel v cene jedného metra štvorcového teda predstavuje 95 eur. Po vynásobení tejto sumy celkovým počtom predaných metrov štvorcových (3 000) dostaneme sumu 285 000 eur. Táto pomoc svojou výškou spadá pod neoprávnenú štátnu pomoc. Jej poskytnutím danej spoločnosti by sa táto spoločnosť oproti svojim konkurentom výrazne zvýhodnila.

Čo môžem urobiť ja?

Každá fyzická alebo právnická môže predložiť Komisii **sťažnosť**. Tento postup je bezplatný. Sťažnosť sa môže podať **v tlačenej forme poštou** alebo **elektronicky e-mailom**.⁵ Do **15 pracovných dní** dostanete potvrdenie o prijatí sťažnosti a zároveň budete informovaný, či na jej prešetrenie existujú dostatočné dôvody. Okrem podania sťažnosti Komisii, alebo paralelne s jej podaním, sa môžu fyzické alebo právnické osoby, ktorých záujmy boli v dôsledku poskytnutia údajnej neoprávnenej pomoci poškodené, obrátiť na vnútroštátne súdy.

Čo môže urobiť Komisia?

Ak Komisia zistí, že pomoc poskytnutá štátom alebo zo štátnych zdrojov je nezlučiteľná so spoločným trhom podľa Zmluvy o Európskom spoločenstve, alebo ak zistí, že táto podpora sa zneužíva, rozhodne o tom, že príslušný štát túto pomoc v lehote stanovenej Komisiou zruší alebo upraví. Ak sa daný štát nepodriadi tomuto rozhodnutiu v stanovenej lehote, Komisia alebo iný dotknutý štát môže predložiť vec priamo Súdnemu dvoru.

3.9 Korupcia v zamestnaní? Whistleblowing

Čo je whistleblowing alebo chránené oznamovanie nekalých praktík?

Whistleblowing by sme mohli stručne definovať ako chránené oznámenie súčasných alebo bývalých zamestnancov či úradníkov o nekalých praktikách (v širšom význame aj nemorálnych) na pracovisku či úrade ich zamestnávateľom, organizáciám alebo osobám, ktoré môžu v tejto veci konať.

⁵ http://ec.europa.eu/competition/forms/sa_complaint_sk.html

Kto je whistleblower?

Whistleblower bude teda človek, ktorý naberie odvalu a oznámi nekalé praktiky, ktoré spozoroval na pracovisku, či už v rámci firemných štruktúr, alebo priamo polícii. To záleží často od toho, či má spoločnosť alebo úrad nejaký mechanizmus, prostredníctvom ktorého môžu jeho zamestnanci takéto praktiky nahlasovať. Používanie tohto anglického pomenovania nie je náhodné. Slovenský ekvivalent tohto slova zatiaľ nemáme. Nebolo by vhodné spájať tento pojem s označeniami ako „bonzák“, či „udavač“ známe skôr z čias minulých, pretože tieto označenia sú hanlivé. Pritom ak sa niekto odhodlá oznámiť povedzme korupčné správanie svojho nadriadeného, povedzme si na rovinu – často veľmi riskuje. Preto netreba takúto činnosť odsudzovať. Naopak, treba ju vhodným prístupom a systémom oznamovania podporiť.

Je whistleblower chránený?

Na Slovensku nie je právna úprava týkajúca sa whistleblowingu jednotná. Jednotlivé súvisiace ustanovenia sú roztrúsené v Trestnom zákone, Zákonníku práce, zákone o sťažnostiach, zákone o výkone práce vo verejnom záujme aj v zákone o štátnej službe. Postupu v zmysle zákona o sťažnostiach sa venujeme na inom mieste tejto publikácie, preto na tomto mieste rozoberieme existujúce prostriedky v rámci ostatných zákonov.

Ako mám postupovať?

Postup whistlebloweru a jeho ochrana závisí najmä od jeho postavenia. Je teda dôležité, či ste zamestnaný v súkromnej spoločnosti, na ministerstve či na obecnom úrade, pretože tieto pozície sú upravené v rôznych zákonoch.

Zamestnanci súkromných spoločností

Ak teda pracujete v súkromnej spoločnosti, budú sa vás týkať ustanovenia Zákonníka práce. Strach oznámiť trestný čin korupcie, o ktorom sa potenciálny oznamovateľ dozvedel, často pramení z obavy o pracovnú pozíciu. Zákonník práce však ustanovuje, že nikto nesmie byť na pracovisku v súvislosti s výkonom pracovnoprávných vzťahov prenasledovaný ani inak postihovaný za to, že podá na iného zamestnanca alebo zamestnávateľa sťažnosť, žalobu alebo návrh na začatie trestného stíhania. To znamená, že oznamovateľ je chránený aj pre takéto prípady.

V prípade súkromných spoločností sa spôsoby oznamovania nekalých praktík líšia od spoločnosti k spoločnosti. Pri veľkých národných či nadnárodných spoločnostiach môžu takéto oznámenia vybavovať externé spoločnosti či samostatné oddelenia. Pri menších sú to často tzv. „čierne skrinky“, kam môžu zamestnanci anonymne podávať svoje podnety. Už zriedkavejšie bývajú zriadené tzv. „hotlines“, teda telefónne linky na oznamovanie nekalých praktík, či rôzne e-mailové schránky určené na tento účel.

Zamestnanci v štátnej sfére

Ak pracujete v štátnej sfére, vzťahuje sa na vás zákon o štátnej službe. Ten vám dáva právo podávať sťažnosti vo veciach vykonávania štátnej služby služobnému úradu, a tiež

povinnosť oznámiť predstavenému, prípadne orgánu činnému v trestnom konaní stratu, poškodenie majetku vo vlastníctve alebo v správe služobného úradu.

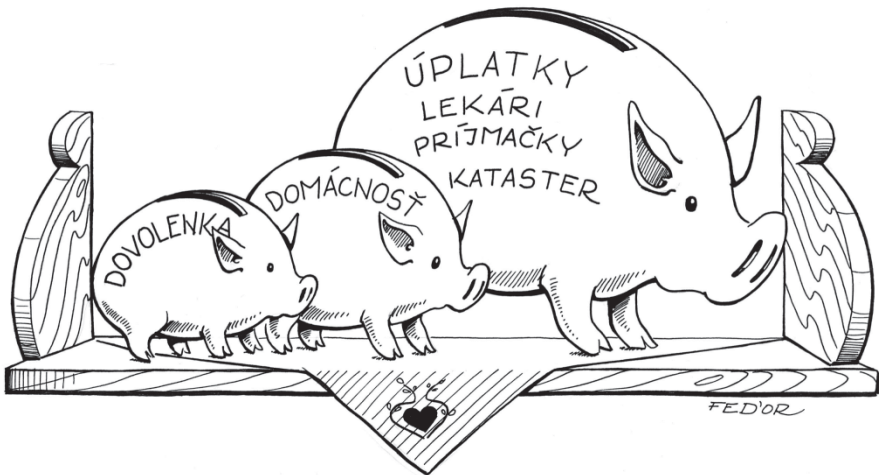
Štátnemu orgánu nič nebráni využívať prostriedky opísané v predchádzajúcom odseku, avšak podľa našich doterajších zistení z praxe tak robia len v ojedinelých prípadoch. V tomto prípade teda máte povinnosť oznámiť podozrivé praktiky svojmu nadriadenému. Stále netreba zabúdať na to, že sa môžete obrátiť priamo na políciu alebo na prokuratúru.

Zamestnanci vo funkcii vo verejnom záujme

A napokon ak pracujete vo funkcii vo verejnom záujme (napríklad hlavný kontrolór obce) zaručuje vám ochranu zákon o výkone práce vo verejnom záujme. Ak upozorníte svojho zamestnávateľa na porušenie povinnosti alebo obmedzenia zamestnancom podľa tohto zákona, zamestnávateľ je povinný zistiť, či zamestnanec porušil povinnosti alebo obmedzenia a **do 30 dní** od prijatia upozornenia vás oboznámiť s výsledkom, ako aj s prijatým opatrením. O ostatných prostriedkoch v zásade platí to, čo bolo napísané v prípade štátnej služby.

4. ZÁVER

Na záver konštatujeme, že nie je ľahké bojovať s korupciou. Mnohé prípady je veľmi ťažké vôbec dokázať. Každý z nás však má šancu prostredníctvom uvedených prostriedkov bojovať proti korupcii a nielen ľahostajne mávnuť rukou nad korupčným konaním. Je potrebné si uvedomiť, že korupcia je spoločenskou chorobou, ktorá ohrozuje rovnosť práv a povinností každého jedného z nás. Dúfame, že tento manuál rozšíri rady aktívnych občanov a prispeje k boju, ktorého cieľom je spoločnosť bez korupcie.

Výhrada:

Táto publikácia nenahrádza znenia zákonov Slovenskej republiky. Informácie v nej uvedené nenahrádzajú ani právne poradenstvo.

5. POUŽITÉ ZDROJE

Literatúra

1. MINÁRIK, Štefan a kol.: *Trestný poriadok: Stručný komentár*. Bratislava, IURA EDITION 2006,
2. SAMAŠ O. - STIFFEL H. - TOMAN P.: *Trestný zákon: Stručný komentár*. Bratislava, IURA EDITION 2006,
3. HRUBALA, J.: *KORUPCIA - choroba a protilátky*. Centrum pre podporu miestneho aktivizmu 1999.
4. LEGÁT, P. - NECHALA, P. - PIROŠÍK, V.: *Ako to vidia občania*. Bratislava, Transparency International Slovensko 2007.

Internet

1. <http://www.sme.sk/c/3911970/exprimator-cadce-dostal-za-korupciu-tri-roky.html>, stiahnuté dňa 13.10.2009,
2. http://spravy.pravda.sk/sk_domace.asp?r=sk_domace&c=A070226_122944_sk_domace_p23, stiahnuté dňa 13.10.2009,
3. <http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/8C808800B69A8DDDC12575B4004A54F0?OpenDocument>, stiahnuté dňa 13.10.2009,
4. http://ec.europa.eu/competition/forms/sa_complaint_sk.html, stiahnuté dňa 13.10.2009,
5. <http://www.nrsr.sk>

Zákony

1. Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení,
2. Zákon č. 138/1991 Zb. o majetku obcí,
3. Zákon č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach,
4. Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
5. Zákon č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov,
6. Zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre,
7. Zákon č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach a o doplnení niektorých zákonov,
8. Zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov,
9. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon,
10. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok,
11. Zákon č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

6. PRÍLOHY

■ PRÍLOHA 1

Vzor sťažnosti

Jozef Príkladný, Ul. Nedostatočná 1, 123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Obecný úrad
Námestie bohatých 1
123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Skorumpovaná nad Váhom, 9. 9. 2009

VEC: P o d a n i e sťažnosti v zmysle zákona č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach
v znení neskorších predpisov

Naša sťažnosť sa týka postupu úradníka Jána Podozrivého pri vydávaní lístkov na guláš, ktorý sa podáva na obecnej akcii. Napriek tomu, že máme nárok na dva lístky, vydal nám len jeden. Videli sme, ako svojim známym a rodine vydáva aj po štyri lístky.

A preto sa domáhame vydanie druhého lístka a disciplinárne potrestanie úradníka Jána Podozrivého.

S pozdravom,

(podpis)

Jozef Príkladný

■ PRÍLOHA 2

Vzor podania na Najvyšší kontrolný úrad SR

Jozef Príkladný, Ul. Nedostatočná 1, 123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Najvyšší kontrolný úrad SR
Priemyselná 2
824 73 Bratislava 26

Skorumpovaná nad Váhom, 9. 9. 2009

VEC: P o d n e t na vykonanie revízných postupov voči nižšie stanoveným subjektom

Na základe podozrenia z realizovania netransparentných a právu sa priečiacich praktík Vám ako príslušnému orgánu (v zmysle článku 60 a nasl. Ústavy SR) adresujeme tento podnet.

Naša obec poskytla podporu miestnemu podnikateľovi, ktorý ej švagrom starostovej sesternice, vo výške 300 000 EUR. Keďže sa to prieči tak vnútroštátnym prepisom, ako aj európskym smerniciam, žiadame o vykonanie revízných postupov voči obci Skorumpovaná nad Váhom.

Zároveň by sme Vás chceli požiadať o informovanie o výsledkoch pri riešení tohto podnetu.

S pozdravom,

(podpis)

Jozef Príkladný

■ PRÍLOHA 3

Vzor podania na Úrad pre verejné obstarávanie

Jozef Príkladný, Ul. Nedostatočná 1, 123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Úrad pre verejné obstarávanie
Dunajská 68
P. O. Box 58
820 04 Bratislava 24

Skorumpovaná nad Váhom, 9. 9. 2009

VEC: P o d n e t na vykonanie revízných postupov voči nižšie stanoveným subjektom

Na základe podozrenia z realizovania nekalých a právu priečiacich sa praktík vám ako príslušnému orgánu (v zmysle zákona č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov) adresujeme tento podnet.

Náš starosta vyhlásil verejné obstarávanie bez toho, aby to schválilo obecné zastupiteľstvo. Zákazku vyhral jeho bratranec, napriek tomu, že neposkytol najnižšiu cenu, čo bolo jediné hodnotiace kritériu. V prílohe Vám zasielame príslušné dokumenty potvrdzujúce naše tvrdenia.

Zároveň by sme Vás chceli požiadať o informovanie o výsledkoch pri riešení tohto podnetu.

S pozdravom,

(podpis)

Jozef Príkladný

■ PRÍLOHA 4

Vzor trestného oznámenia

Jozef Prikladný, Ul. Nedostatočná 1, 123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Okresná prokuratúra v Považskej Bystrici
Ľ. Štúra 1
017 01 Považská Bystrica 1

Skorumpovaná nad Váhom, 9. 9. 2009

Vec: Trestné oznámenie

Náš starosta v prítomnosti dvoch svedkov prijal úplatok vo výške 10 000 EUR od podnikateľa, ktorý si takto zabezpečil výhru vo verejnom obstarávaní.

S pozdravom,

(podpis)

Jozef Prikladný

Prílohy:

1. záznam zo skrytej kamery

■ PRÍLOHA 5

Vzor žiadosti o informácie

Jozef Príkladný, Ul. Nedostatočná 1, 123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Obecný úrad
Námestie bohatých 1
123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Skorumpovaná nad Váhom, 9. 9. 2009

VEC: Ž i a d o s ť o poskytnutie informácií podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o slobodnom prístupe k informáciám“)

Na základe zákona o slobodnom prístupe k informáciám žiadame o sprístupnenie nasledovných informácií:

1. Kópiu zápisnice z obecného zastupiteľstva, ktoré sa konalo 2. 9. 2009 formou fotokópie.
2. Kópiu zmluvy o dielo medzi obcou Skorumpovaná nad Váhom a firmou Veľmi blízka starostvi, s.r.o., týkajúcu sa výstavby nového pouličného osvetlenia formou fotokópie.

Žiadame Vás o sprístupnenie týchto informácií písomnou formou na adresu uvedenú vyššie.

S pozdravom,

(podpis)

Jozef Príkladný

■ PRÍLOHA 6

Vzor žiadosti o informácie – odvolanie

Jozef Prikladný, Ul. Nedostatočná 1, 123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Juraj Kmín
starosta
Námestie bohatých 1
123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Skorumpovaná nad Váhom, 15. 9. 2009

VEC: Ž i a d o s ť o p o s k y t n u t i e i n f o r m á c i í p o d ľ a z á k o n a č. 211/2000 Z. z. o s l o b o d n o m p r í s t u p e k i n f o r m á c i á m a o z m e n e a d o p l n e n í n e k t o r ý c h z á k o n o v, v z n e n í n e s k o r š i e h p r e d p i s o v (ď a l e j l e n „z á k o n o s l o b o d n o m p r í s t u p e k i n f o r m á c i á m“) – o d v o l a n i e

V rozhodnutí s identifikačným číslom 123 zo dňa 12. 9. 2009 (ďalej len „rozhodnutie“) ste nám zamietli našu žiadosť o sprístupnenie informácií **v týchto bodoch:**

- Kópiu zmluvy o dielo medzi obcou Skorumpovaná nad Váhom a firmou Veľmi blízka starostovi, s.r.o., týkajúcu sa výstavby nového pouličného osvetlenia formou fotokópie.

Prostredníctvom tohto listu **podávame odvolanie proti Vášmu rozhodnutiu a opätovne Vás žiadame o sprístupnenie požadovanej informácie v zmysle našej žiadosti o poskytnutie informácie zo dňa 9. 9. 2009.**

Odôvodnenie:

Nesúhlasíme s Vaším tvrdením, že obsah tejto zmluvy tvorí obchodné tajomstvo, keďže ide o nakladanie z verejnými prostriedkami.

Žiadame Vás o sprístupnenie týchto informácií písomnou formou na adresu uvedenú vyššie.

S pozdravom,

(podpis)

Jozef Prikladný

■ PRÍLOHA 7

Vzor žiadosti o informácie – odvolanie (fikcia)

Jozef Príkladný, Ul. Nedostatočná 1, 123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Juraj Kmin
starosta
Námestie bohatých 1
123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Skorumpovaná nad Váhom, 28. 9. 2009

VEC: Ž i a d o s ť o poskytnutie informácií podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o slobodnom prístupe k informáciám“) – **odvolanie**

Dňa 9. 9. 2009 sme Vás v zmysle zákona o slobodnom prístupe k informáciám písomne požiadali o sprístupnenie nasledujúcich informácií:

1. Kópiu zápisnice z obecného zastupiteľstva, ktoré sa konalo 2. 9. 2009 formou fotokópie.
2. Kópiu zmluvy o dielo medzi obcou Skorumpovaná nad Váhom a firmou Veľmi blízka starostovi, s.r.o., týkajúcu sa výstavby nového pouličného osvetlenia formou fotokópie.

V zákonnej lehote nám neboli sprístupnené informácie a nebolo vydané ani rozhodnutie o nesprístupnení informácií. V zmysle § 18 ods. 3 citovaného zákona prišlo Vašou nečinnosťou k vydaniu rozhodnutia o nesprístupnení informácií, a teda týmto fiktívnym rozhodnutím nám bol odopretý prístup k požadovanej informácii.

Nazdávame sa, že nám táto informácia mala byť sprístupnená, a preto sa týmto odvolávame proti uvedenému rozhodnutiu a žiadame, aby ste po preskúmaní napadnutého rozhodnutia vydali nové rozhodnutie, ktorým žadanú informáciu bezodkladne sprístupníte.

Žiadame Vás o sprístupnenie týchto informácií písomnou formou na adresu uvedenú vyššie.

S pozdravom,

(podpis)

Jozef Príkladný

■ PRÍLOHA 8

Vzor žiadosti o poskytnutie stanoviska

Jozef Prikladný, Ul. Nedostatočná 1, 123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Juraj Kmín
starosta
Námestie bohatých 1
123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Skorumpovaná nad Váhom, 9. 9. 2009

VEC: Ž i a d o s ť o poskytnutie stanoviska

Týmto listom Vás úctivo žiadame o zaujatie stanoviska k nasledujúcej veci.

Zaujímalo by nás, prečo má obecný úrad obce, ktorá má 500 obyvateľov, 5 služobných áut.

S pozdravom,

(podpis)

Jozef Prikladný

■ PRÍLOHA 9

Vzor žiadosti o prístup k archívnemu dokumentu

Jozef Príkladný, Ul. Nedostatočná 1, 123 45 Skorumpovaná nad Váhom

MV SR – Štátny archív v Bytči, pobočka Považská Bystrica

Slovenských partizánov 1135/55
01701 Považská Bystrica

Skorumpovaná nad Váhom, 9. 9. 2009

VEC: Ž i a d o s ť o p r í s t u p k a r c h í v n e m u d o k u m e n t u v z m y s l e § 1 2 o d s. 1 z á k o n a č. 395/2002 Z. z. o a r c h í v o c h a r e g i s t r a t ú r a c h a o d o p l n e n í n i e k t o r ý c h z á k o n o v v z n e n í n e s k o r š í c h p r e d p i s o v (ď a l e j l e n „z á k o n o a r c h í v o c h a r e g i s t r a t ú r a c h“)

- meno a priezvisko:	Jozef Príkladný
- rodné číslo:	660101/1234
- adresa trvalého pobytu:	Ul. Nedostatočná 1,
123 45 Skorumpovaná nad Váhom
SH 12 13 14
- číslo OP:	
- údaje o požadovanom archívnom dokumente:	zmluva medzi obcou
Skorumpovaná nad
Váhom a firmou Stará,
s.r.o. z roku 1925
- názov, sídlo a identifikačné číslo právnickej osoby, na potreby ktorej žiadame o prístup k archívnym dokumentom:	-
- dôvod žiadosti o prístup k archívnemu dokumentu:	výskum
- forma prístupnosti:	výpis/odpis/ kópia

Vyhlasujem, že nie som pôvodcom archívneho dokumentu, ani jeho právnym nástupcom alebo vlastníkom archívneho dokumentu.

S pozdravom,

(podpis)

Jozef Príkladný

■ PRÍLOHA 10

Vzor podania na Protimonopolný úrad SR

Jozef Prikladný, Ul. Nedostatočná 1, 123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Protimonopolný úrad Slovenskej republiky
Drieňová 24
826 03 Bratislava

Skorumpovaná nad Váhom, 9. 9. 2009

VEC: Podnet na začatie konania

Dovoľujeme si Vás upozorniť na možné porušenie zákona č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 136/2001“).

V našej obci Skorumpovaná nad Váhom majú dva obchody s potravinami zhodné ceny približne na 80 % tovaru. V prílohe Vám zasielame reklamné letáky z posledných šiestich mesiacov.

Týmto listom podávame podnet na začatie konania na základe § 25 ods. 2 zákona č. 136/2001. Zároveň Vás žiadame aby ste nás písomne upovedomili o ďalšom postupe v danej veci.

Veríme, že sa podnetom budete zaoberať a naplníte tak svoje poslanie spočívajúce v ochrane hospodárskej súťaže.

S pozdravom,

(podpis)

Jozef Prikladný

■ PRÍLOHA 11

Vzor podania na Výbor NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií

Jozef Príkladný, Ul. Nedostatočná 1, 123 45 Skorumpovaná nad Váhom

Výbor NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií

Národná rada Slovenskej republiky
Námestie Alexandra Dubčeka 1
812 80 Bratislava 1

Skorumpovaná nad Váhom, 9. 9. 2009

VEC: Podnet na začatie konania

Na základe čl. 9 ods. 2 písm. b) ústavného zákona o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov č. 357/2004 Z. z. v znení ústavného zákona č. 545/2005 Z. z. (ďalej len „ústavný zákon č. 357/2004“) dávame podnet na začatie konania Výboru NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií pre dôvodné podozrenie, že poslanec Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „NR SR“) *Juraj Kmín svojim konaním porušil ustanovenia ústavného zákona č. 357/2004. Konanie Juraja Kmína spočívalo vo využívaní prúdového lietadla L29 Delfín bez toho, aby za používanie tohto prostriedku zaplatil nájomné, resp. inou formou odplatného úkonu poskytol náhradu za využitie tohto lietadla pre súkromné účely. Ak teda poslanec NR SR Juraj Kmín lietal na prúdovom lietadle zadarmo, ide o dar, ktorý verejný funkcionár v zmysle ústavného zákona č. 357/2004 nesmie prijímať, žiadať ani navádzať na jeho poskytnutie. Oficiálny vlastník tohto prúdového lietadla, pán Darca, pre médiá uviedol, že poslanec NR SR Juraj Kmín si jeho prúdové lietadlo L29 Delfín vypožičiava, bez toho aby zaň musel zaplatiť akúkoľvek čiastku za jeho vypožičanie.*

Na základe informácií uvedených v médiách sa nazdávame, že mohlo dôjsť k porušeniu Čl. 4 ods. 2 písm. b) ústavného zákona č. 357/2004 Z. z., kde sa uvádza: „Verejný funkcionár sa musí pri výkone svojej funkcie zdržať všetkého, čo môže byť v rozpore s týmto ústavným zákonom. Na tento účel verejný funkcionár nesmie žiadať dary, **prijímať dary**, navádzať iného na poskytovanie darov alebo získavať iné výhody v súvislosti s výkonom svojej funkcie; to sa nevzťahuje na dary poskytované zvyčajne pri výkone verejnej funkcie alebo dary poskytované na základe zákona.“

Veríme, že sa podnetom budete zaoberať a naplníte tak svoje poslanie spočívajúce v ochrane verejného záujmu.

S pozdravom,

(podpis)

Jozef Príkladný

Táto publikácia je vydaná s podporou:

BRITISH EMBASSY

